

Zaaknummer	266546
Onderwerp	Participatieverordening Gemeente Mook en Middelaar 2025
Datum raadsvergadering	11 december 2025
Raadscommissie	Algemene commissie
Datum raadscommissie	3 december 2025
Programma	Bestuur en organisatie
Portefeuillehouder	H. Rodoe

Participatieverordening Gemeente Mook en Middelaar 2025

Inleiding

Per 1 juli 2024 is de Wet versterking participatie op decentraal niveau van kracht. Deze wet verplicht gemeenten om hun bestaande inspraakverordening te vervangen door een Participatieverordening. In deze verordening wordt participatie breder benaderd: niet alleen in de voorbereidingsfase van beleid, maar ook in de uitvoering en evaluatie ervan. In de nieuwe verordening leggen we vast hoe we als gemeente omgaan met participatie: wanneer en op welke manier inwoners en andere betrokkenen kunnen meedenken, meedoen of zelf het initiatief nemen.

Ook leggen we hierin het zogeheten uitdaagrecht (Right to Challenge) vast, waarmee inwoners taken van de overheid kunnen overnemen als zij denken het beter of anders te kunnen organiseren. Op 4 juli 2024 heeft de gemeenteraad de motie 'Right to Challenge' aangenomen. In deze motie wordt het college verzocht om te onderzoeken hoe dit uitdaagrecht binnen de gemeente kan worden ingericht. De Participatieverordening geeft hier invulling aan door vast te leggen hoe de gemeente omgaat met het uitdaagrecht: wanneer en op welke manier inwoners de uitvoering van (gemeentelijke) taken kunnen overnemen. Met dit voorstel wordt uitvoering gegeven aan de motie en wordt een eerste stap gezet richting de verdere uitwerking en toepassing van het uitdaagrecht. Tegelijkertijd draagt het bij aan de bredere herziening van het participatiebeleid en het stimuleren van actieve betrokkenheid van inwoners. Daarnaast is, door het opheffen van de Adviesraad Sociaal Domein, de noodzaak ontstaan om opnieuw invulling te geven aan de wettelijke verplichting tot cliëntparticipatie. Ook daarvoor biedt de nieuwe Participatieverordening een passend juridisch en beleidsmatig kader.

Voorstel

De Participatieverordening Gemeente Mook en Middelaar 2025 vast te stellen en daarmee de Inspraakverordening 2013 in te trekken.

Beoogd effect

Het vaststellen van de Participatieverordening heeft als doel:

- De kwaliteit van lokale democratische processen te vergroten.
- Samenwerking tussen gemeente, ondernemers en maatschappelijke partijen te versterken.
- Duidelijkheid te geven over de spelregels en werkwijze bij participatie.
- Om wettelijke verplichtingen, zoals het uitdaagrecht en cliëntparticipatie, zorgvuldig te verankeren.

Argumenten

1.1 De Participatieverordening is de juridische vertaling van het beleidskader Inwonerparticipatie en Bestuursstijl vastgesteld in 2022.

De verordening vertaalt het beleidskader juridisch en regelt waar nog geen spelregels bestaan. Het biedt duidelijkheid over de rolverdeling en het proces bij participatie. Het is een bevestiging van wat we al doen en regelt waar we nog geen spelregels hebben. De Participatieverordening ziet primair toe op formele beleidsprocessen. Informele contacten vallen buiten deze formele regels. Op donderdag 22 mei 2025 heeft er een gesprek met uw raad plaatsgevonden over hoe participatie praktisch wordt uitgevoerd in onze gemeente. Daarna heeft u via een vragenlijst kunnen delen hoe u de participatieaanpak de afgelopen twee jaar heeft ervaren. In bijlage 4 leest u wat de algemene ervaringen waren. Conclusie is dat we goed op weg zijn, en dat we ons blijven ontwikkelen in dat waar we al mee bezig zijn. Er zijn geen concrete kaders meegeven waarin aanleiding is geweest om het huidige beleidskader, en daarmee de Participatieverordening, te wijzigen.

1.2 De Participatieverordening legt vast hoe we procedureel omgaan met inwonersinitiatieven en het uitdaagrecht.

In het beleidskader Inwonerparticipatie en Bestuursstijl uit 2022 zijn geen spelregels opgenomen over hoe we als gemeente omgaan met inwonersinitiatieven en het uitdaagrecht. De nieuwe verordening voorziet hierin en biedt een kader voor hoe we als de gemeente kunnen ondersteunen en faciliteren bij initiatieven van inwoners. Paragraaf 4 bevat bepalingen over inwonersinitiatieven; paragraaf 5 bevat kaders voor het uitdaagrecht. Beide zijn richtinggevend en bieden ruimte voor maatwerk. Juist omdat de participatieverordening voorziet in nieuwe spelregels voor inwonersinitiatieven is het essentieel om vanaf de start duidelijke werkprocessen vast te leggen en de organisatie hierop in te richten. Een vaste werkwijze biedt inwoners voorspelbaarheid en vertrouwen, voorkomt willekeur en zorgt voor gelijke behandeling. Voor de organisatie geeft een vaste werkwijze houvast en minder ad-hoc werken. Om dit in de praktijk vorm te geven starten we eind 2025 met een pilotperiode, waarin we externe expertise benutten, inwonersinitiatieven actief gaan faciliteren en ondersteunen en tegelijkertijd de interne processen toetsen en verbeteren. Zo leggen we de basis voor een betrouwbare en toekomstbestendige samenwerking met inwoners. Aan de hand van de pilot wordt gekeken op welke manier de Deelsubsidieverordening (rondom het onderwerp 'Vonkjes') herijkt zal moeten worden.

1.3 De Participatieverordening legt vast hoe we procedureel omgaan met cliëntparticipatie.

Met het opheffen van de Adviesraad Sociaal Domein is het noodzakelijk om cliëntparticipatie op een andere wijze vorm te geven. De Participatieverordening biedt hiervoor een procedureel kader waarin wordt vastgelegd hoe de gemeente cliënten en hun vertegenwoordigers bij het beleid in het sociaal domein wil betrekken. Hoewel cliëntparticipatie qua aard en doelgroep wezenlijk verschilt van bijvoorbeeld participatie in ruimtelijke projecten, streven we ernaar om voor alle vormen van participatie een vergelijkbare werkwijze en aanpak te hanteren die aansluit bij het eerder vastgestelde beleidskader Inwonerparticipatie en Bestuursstijl uit 2022. Dit bevordert duidelijkheid, herkenbaarheid en consistentie in de manier waarop inwoners betrokken worden bij het gemeentelijk beleid. Binnen het Sociaal Domein gaat het vaak om complexe, langdurige vraagstukken die minder tastbaar zijn dan fysieke projecten en geen duidelijk begin of einde hebben. Toch werken we altijd vanuit een goed plan vooraf, zodat we bij brede maatschappelijke opgaven of onderwerpen de juiste doelgroep op een gestructureerde en doelgerichte manier kunnen betrekken. Praktisch betekent dit dat we cliënten of hun vertegenwoordigers als bedoeld in artikel 47 van de Participatiewet, artikel 2.1.3 van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en artikel 2.10 van de Jeugdwet betrekken bij het beleid en de uitvoering van deze wetten. De Adviesraad Sociaal Domein gaf een formele invulling aan de wettelijke taak cliënten de mogelijkheid te geven te participeren. Nu kiezen we voor een flexibele

Raadsvoorstel

participatieaanpak waarbij cliënten of hun vertegenwoordigers worden betrokken bij onderwerpen die hen direct raken op een manier die zoveel mogelijk aansluit bij de behoefte. De verwachting is dat we met een minder formele, meer flexibele aanpak een grotere betrokkenheid en betere vertegenwoordiging kunnen bereiken.

1.3 In de Participatieverordening is een experimenteerprogramma opgenomen.

In de verordening is een experimenteerprogramma opgenomen om ruimte te bieden aan het uitproberen van nieuwe vormen van participatie. Omdat geen standaardaanpak werkt voor alle doelgroepen of thema's, maakt het Experimenteerprogramma maatwerk mogelijk en stimuleert het leren in de praktijk. Het college stelt tweejaarlijks de invulling van dit programma voor en legt dit ter vaststelling voor aan de raad. Uit de evaluatie van de participatieaanpak bleken jongeren een ondervertegenwoordigde groep in de participatie. Daarnaast heeft u raad op 3 juli 2025 een motie ingediend over Jeugd en Politiek. Het voorstel voor de komende twee jaar is daarom om aan de slag te gaan met jongerenparticipatie. Middels het experimenteerprogramma participatie wil het college de komende twee jaar kinderen en jongeren actiever betrekken bij participatie en politiek en manieren ontdekken die deze doelgroep niet vergeet. Voor dit experimenteerprogramma wordt een plan uitgewerkt dat in 2026 middels een opiniërende RIA met uw raad wordt besproken en later ter vaststelling bij u aan voorligt.

1.5 De bepalingen uit de Inspraakverordening 2013 worden integraal overgenomen in de Participatieverordening.

De bepalingen over inspraak uit 2013 zijn nog actueel en worden daarom grotendeels overgenomen in de nieuwe Participatieverordening. In bijlage 6 leest u welke kleine wijzigingen plaatsvinden.

Kanttelingen

2.1 Participatie is maatwerk.

De wet schrijft niet voor hoe participatie moet plaatsvinden, alleen dát het moet. Deze ruimte geeft gemeenten de mogelijkheid om een aanpak te kiezen die past bij de lokale context en opgave. Tegelijkertijd brengt deze vrijheid ook risico's met zich mee. Wanneer er geen duidelijke structuur is, kan dit leiden tot willekeur, onduidelijkheid voor inwoners en onzorgvuldige processen. Het is daarom van groot belang dat participatie zowel ambtelijk als bestuurlijk zorgvuldig wordt afgewogen en wordt geborgd, bijvoorbeeld door middel van participatieparagrafen of -plannen bij beleidsvoornemens. De Participatieverordening biedt daarbij extra houvast: zij helpt om aan de voorkant bewuste keuzes te maken en zorgt voor een transparant en consistent proces van participatie.

2.2 Aandachtspunten bij een opgavegerichte participatieaanpak voor cliëntparticipatie.

Het afschaffen van een vaste Adviesraad Sociaal Domein en overstappen naar een meer opgavegerichte aanpak kan risico's met zich meebrengen. Cliëntparticipatie is anders dan participatie bij ruimtelijke projecten: het gaat vaak om langdurige maatschappelijke vraagstukken waarbij het belangrijk is om vertrouwen en relaties met cliënten en partners op te bouwen. Een tijdelijke, projectgerichte aanpak zou deze stabiliteit kunnen ondermijnen. Om dit te voorkomen streven we er daarom naar een klein netwerk van ervaringsdeskundigen meer structureel betrokken te houden, naast cliënten die slechts incidenteel aanhaken. Om te voorkomen dat signalen van cliënten versnipperd de organisatie binnen komen of dat het voor cliënten minder duidelijk is hoe zij mee kunnen denken wordt er gewerkt met een centraal aanspreekpunt en duidelijke verslaglegging. Communicatie over de manier en de momenten waarop cliënten mee kunnen praten is een belangrijk aandachtspunt.

2.3 Ruimte voor interpretatie en juridische onduidelijkheid bij uitdaagrecht.

Het uitdaagrecht is nog relatief nieuw en niet in detail uitgewerkt in landelijke wetgeving. Hierdoor blijven er grijze gebieden bestaan over de afbakening, de voorwaarden en de juridische status van een “uitdaging”. Dit vraagt om beleidsmatige en juridische zorgvuldigheid én bestuurlijke afwegingsruimte.

Participatie

De ontwerp-participatieverordening heeft 6 weken ter inzage gelegen. Dit is breed gecommuniceerd en ook actief gedeeld met de wijk –en dorpsraden. Er zijn drie zienswijzen binnengekomen. In de zienswijzennota (bijlage 5) leest u de reactie van het college op de zienswijzen en hoe de zienswijzen zijn verwerkt in de definitieve Participatieverordening. In bijlage 6 leest u wat er precies gewijzigd wordt ten opzichte van de Ontwerp-Participatieverordening.

Financiën

Om inwonersinitiatieven verder te stimuleren, heeft de raad in de Programmabegroting 2026 een structureel initiatievenfonds van €10.000 per jaar opgenomen. Met dit fonds worden inwoners aangemoedigd om hun ideeën en plannen voor de leefomgeving te realiseren. Het initiatievenfonds biedt ondersteuning bij het omzetten van goede ideeën naar concrete projecten en versterkt daarmee de betrokkenheid van inwoners bij hun buurt en de gemeente als geheel.

Vooruitlopend op de vaststelling van de Participatieverordening is in 2025 gestart met een pilot voor inwonersinitiatieven. In de Eindejaarsrapportage 2025 is opgenomen dat hiervoor extra kosten zijn gemaakt. Daarbij is €20.000 ingezet voor de opstart van het proces, het inschakelen van externe expertise en de financiering van de eerste initiatieven. In de vastgestelde Programmabegroting 2026 is aanvullend €10.000 incidenteel budget opgenomen om de pilot te verlengen en het werkproces rondom inwonersinitiatieven verder te versterken binnen de organisatie. Om het Experimenteerprogramma voor inwonerparticipatie effectief te laten functioneren, is structurele financiering belangrijk. De raad heeft hiervoor in de Programmabegroting 2026 een bedrag van €10.000 per jaar opgenomen. Deze middelen maken het mogelijk om te blijven experimenteren met nieuwe vormen van participatie, inclusief de uitvoering, begeleiding, evaluatie en – waar nodig – de inzet van externe expertise. Voor de uitvoering van cliëntparticipatie is reeds €4.500 opgenomen in de begroting.

Communicatie

De verordening zal na vaststelling door de gemeenteraad op rechtsgeldige manier bekend worden gemaakt. De participatieverordening zal op de website komen te staan en zal te vinden zijn via www.officielebekendmakingen.nl. Ook zal erover worden gecommuniceerd via gemeenteblad Ter Sprake.

Uitvoering

De besluitvorming over de Participatieverordening in de gemeenteraad vindt plaats op 11 december 2025. De volgende stap na het besluit is het publiceren van de Participatieverordening op de website en op www.officielebekendmakingen.nl.

Raadsvoorstel

Bijlage(n)

1. Participatieverordening Mook en Middelaar 2025
2. Toelichting op Participatieverordening Mook en Middelaar 2025
3. Inspraakverordening 2013
4. Terugkoppeling evaluatie raad met participatieaanpak
5. Zienswijzennota Participatieverordening
6. Was-wordt document Participatieverordening